

CREACIÓ I VALIDACIÓ D'UN MODEL DE COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

Laura Arnau (coord.)*, Mercè Jariot**, Aida Urrea*, Daniel Ortega**, Ingrid Agud*, Angelina Sánchez*, Lourdes Minguella**, Laura Martín**, Georgeta Ion**, Edgar Iglesias**, José Tejada**, Antoni Navío**

*Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social (UAB)

**Departament de Pedagogia Aplicada (UAB)

1. Contextualització

La creació d'un model de competències transversals respon a la necessitat expressada per part dels tutors/es dels centres de pràctiques del Grau d'Educació Social i de Pedagogia de reforçar l'activació i el perfeccionament de determinades competències transversals, més enllà de les específiques o tècniques, per garantir un bon funcionament de les pràctiques.

La concreció d'un model d'aquestes característiques permetrà identificar quines són les competències transversals bàsiques a desenvolupar i donar-li al pràcticum un enfocament més competencial i professionalitzador.

2. Definició de competència transversal

Segons AQU (2009), la competència és la combinació d'habilitats, actituds i coneixements necessaris per desenvolupar una tasca de manera eficaç. Les competències transversals (o genèriques) són aquelles competències comunes a la majoria de titulacions/professions, però que poden tenir un pes o incidència diferent en funció del context d'intervenció i dels referents professionals.

En aquest sentit les competències transversals són competències que es consideren bàsiques per saber estar, adaptar-se i progressar professionalment i són extrapolables a qualsevol àmbit o context professional, si bé es necessari contextualitzar-les.

3. Procés de creació del model

Per crear el model de competències transversals que es proposa, es van revisar les competències transversals de la titulació del GES i GPE de la UAB, els Llibres Blancs de l'ANECA (2006) de les dues titulacions i altres taxonomies presents en la literatura (AQU, 2009, IARS, 2013; MPI, 2011). Després d'aquesta primera revisió, es va considerar que es podria adoptar una taxonomia híbrida que recollís les competències que, a criteri de l'equip docent participant, es consideraven essencials per activar i entrenar durant les pràctiques en contextos socioeducatius.

El resultat va ser la proposta d'un model competencial, consensuat entre 12 professors/es, en el que es descriuen els blocs competencials i els respectius elements de competència o evidències d'assoliment de la competència.

Posteriorment aquest model va ser validat per 9 professionals externs de l'àmbit socioeducatiu.

4. Procés de validació del model

En el procés de validació hi van participar 9 professionals externs que van aportar una mirada professionalitzadora i van permetre introduir alguns canvis i matisos en el plantejament inicial del model competencial.

Els experts van validar les competències i els respectius elements de competència (evidències d'assoliment de la competència) en clau de pertinença i importància, i van fer suggeriments encaminats a optimitzar el model.

Després d'aquesta fase de validació i de diverses sessions posteriors de revisió i de depuració, es va concretar un model competencial teòric-pràctic, amb 7 blocs competencials (i els seus elements de competència corresponents).

5. El model de competències transversals

A continuació es presenten els 7 blocs competencials (i els seus elements de competència corresponents): Autoorganització; Iniciativa, implicació i responsabilitat; presa de decisions i resolució de problemes; Treball en equip i relacions interpersonals; Comunicació i autoregulació de les emocions; Adaptació i flexibilitat; Pensament crític i compromís ètic.

Descripció dels blocs competencials	Justificació	Elements de competència (Evidències d'assoliment de la competència) Referents avaluatius
(AQU, 2009; IARS, 2013; MPI, 2011)		
AUTO-ORGANITZACIÓ	És important perquè prepara per actuar de manera autònoma i transformar les demandes laborals i els objectius personals en fets concrets, tenint en compte el temps i els recursos disponibles. A la feina una persona s'ha de poder auto-organitzar per poder complir amb els terminis, planificar les tasques a fer, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Planifica els objectius per garantir l'èxit de la tasca.</i> • <i>Es documenta i les prepara les tasques a consciència i amb responsabilitat.</i> • <i>Temporalitza les tasques de manera realista</i> • <i>Gestiona els recursos, en base a les possibilitats i prioritats</i> • <i>Gestiona el temps, en base a les possibilitats i prioritats.</i> • <i>Utilitza eines i dispositius professionals necessaris que cerca, crea o té a l'abast.</i> • <i>Sap prioritzar les tasques.</i>
INICIATIVA, IMPLICACIÓ I RESPONSABILITAT	<p>És essencial per poder tenir una bona predisposició i actitud proactiva en qualsevol context laboral. Es valora positivament fer propostes i emprendre accions per millorar una situació determinada, dins del marge d'actuació que te cada treballador/estudiant de pràctiques.</p> <p>Es necessari que existeixi una actitud positiva per part del professional i de vinculació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Es compromet activament amb el projecte i amb la resta de l'equip per aconseguir fites conjuntes.</i> • <i>Participa de forma activa en les activitats que organitza el centre.</i> • <i>Participa de manera activa en la presa de decisions, sempre que el context ho permeti.</i> • <i>Proposa millores a partir de l'anàlisi de les situacions o problemes</i> • <i>Proposa noves accions per assolir els objectius que han de donar resposta a les</i>

<p>d'acceptar les obligacions personals i aquelles compartides amb altres, essent coherent.</p>	<p>amb els projecte/s de centre i amb els participants. Ajuda en el desenvolupament de la tasca educativa generant un clima d'assoliment, de confiança i de cooperació. La responsabilitat a més, implica identificar i assumir les conseqüències dels seus encerts i errors en el context laboral o de pràctiques. Una persona responsable intenta dur a terme les tasques assignades en el termini pactat, compleix amb els horaris, etc.</p>	<p><i>necessitats detectades, i les executa sempre que el context ho permeti.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Formula/planteja objectius argumentant la necessitat i raó de la millora</i> • <i>Es constant en l'execució de les tasques i accions planificades, malgrat les dificultats</i> • <i>Compleix amb els acords i condicions pactades</i> • <i>Assumeix les conseqüències de les seves errades, i els èxits dels seus encerts.</i> • <i>Assumeix un compromís individual envers la institució o servei (puntualitat, assistència, compliment horaris, etc.).</i> • <i>Assumeix l'encàrrec professional del servei o institució en coherència amb el context organitzatiu.</i>
<p>PRESA DE DECISIONS I RESOLUCIÓ DE PROBLEMES Ser capaç de prendre decisions, identificar problemes i resoldre'ls de manera efectiva i constructiva, considerant diferents opcions i la seva viabilitat</p>	<p>És un element essencial per escollir i prendre part activa en el procés de resolució dels conflictes laborals. Quan una persona ha de fer front a una conflicte laboral ja sigui a la feina o en el context de pràctiques cal que prengui decisions meditades després haver valorat les diferents opcions, la viabilitat i les conseqüències.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sap identificar els problemes rellevants a la institució o servei.</i> • <i>Es documenta/fonamenta abans de prendre decisions.</i> • <i>Analitza i descriu amb claredat la problemàtica</i> • <i>Identifica un ventall d'opcions i analitza avantatges i inconvenients de cadascuna.</i> • <i>Escull i duu a terme la millor opció, avaluant-ne les conseqüències</i> • <i>Justifica la decisió de forma clara, argumentada, convincent i estructurada.</i> • <i>Planteja alternatives de solució a problemes presentats.</i> • <i>Reflexiona fent una crítica constructiva davant d'un problema.</i> • <i>Gestiona els incidents i reconduïx les situacions</i> • <i>Manté una actitud efectiva i resolutiva.</i>
<p>TREBALL EN EQUIP I RELACIONS INTERPERSONALS Tenir una bona relació amb els altres per assolir els objectius que es proposin</p>	<p>Es necessari aprendre, viure i treballar amb els altres. Implica cooperar. En la pràctica professional no es treballa en solitari sinó en equips cada vegada més interdisciplinaris amb els que s'ha de coordinar per poder complir de manera efectiva amb la tasca encomanda. Implica saber escoltar, valorar als altres, etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pot assumir més d'un rol i funció a l'equip de treball.</i> • <i>Es coordina amb els diferents agents que intervenen en la tasca educativa</i> • <i>Coopera amb la resta per tal d'aconseguir els objectius proposats</i> • <i>Reconeix i accepta les aportacions de la resta de companys</i> • <i>Es compromet amb els acords i decisions del seu equip de referència</i> • <i>Respecta les normes i regles de l'equip</i> • <i>Respecta les opinions dels altres</i> • <i>Mostra una relació cordial i respectuosa amb tots els professionals i destinataris del centre o servei, reconeixent la diversitat</i>
<p>COMUNICACIÓ I AUTOREGULACIÓ DE LES EMOCIONS Saber comunicar en els diferents</p>	<p>És un aspecte essencial per funcionar en la societat i en el lloc de treball respectant les diferents opinions, valors i cultures, i fent una correcta gestió de les emocions.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Reconeix les seves emocions.</i> • <i>Confia en el propi potencial a l'hora de reconèixer les seves capacitats i limitacions</i> • <i>Regula les seves emocions</i>

<p>contextos (personal, social i laboral) de forma respectuosa i assertiva</p>	<p>Una persona que és bona comunicadora sap escoltar, exposar les seves idees de forma clara, constructiva, amb el to adequat per cada situació.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Escolta activament i, accepta les idees i recomanacions que li fan.</i> • <i>Adapta el llenguatge verbal i no verbal (gestos, to de veu i expressió facial) a cada situació</i> • <i>Pren consciència de la situació i assumeix la seva part de responsabilitat professional amb una actitud empàtica envers a l'altre.</i> • <i>Manté la distància/aproximació òptima que es requereix en el context professional</i> • <i>Comunica les seves opinions de manera assertiva</i> • <i>Manté una actitud mediatadora davant la realitat en la qual es troba.</i>
<p>ADAPTACIÓ I FLEXIBILITAT Adaptar el comportament, les idees i les emocions quan es requereixi</p>	<p>Es necessita per afrontar diferents situacions i contextos laborals i per adaptar-se als canvis constants que s'hi produeixen. Un professional flexible manté una actitud oberta envers possibles canvis i una bona predisposició per escoltar i acceptar idees, recomanacions, etc. que fan altres persones, sobretot quan les evidències demostrin que està equivocada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pot assumir més d'un rol dins del centre o servei.</i> • <i>Està obert a idees, orientacions i pràctiques dels diferents rols professionals.</i> • <i>S'adapta a les noves situacions, vivint-les com a oportunitats i no com a situacions limitants.</i> • <i>Es flexible i s'adapta a les necessitats i als possibles canvis</i> • <i>Accepta propostes de millora per a les seves intervencions</i> • <i>Revisa les idees quan les evidències demostrin que està equivocada</i>
<p>PENSAMENT CRÍTIC I COMPROMÍS ÈTIC Regular i reflexionar les actuacions d'acord amb els principis i preceptes ètics de la professió</p>	<p>És important per entendre les normes socials i laborals implícites i els codis de conducta morals de la professió. Una persona amb un alt tarannà ètic coneix principis i valors fonamentals de la professió i els aplica en el quefer de les seves activitats diàries i es capaç de reflexionar críticament sobre la seva intervenció professional</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Actua i treballa en coherència amb els principis ètics de la professió</i> • <i>Valora i respecta la cultura organitzativa del centre i coneix les funcions dels diversos òrgans.</i> • <i>Analitza i examina críticament la seva activitat pràctica i el context professional on intervé.</i> • <i>Reflexiona críticament sobre l'acció col·lectiva (altres professionals, institució, etc.).</i> • <i>Respecta els drets i deures vinculats a la institució o servei i a la seva tasca professional.</i> • <i>Fa reflexions coherents basades en coneixements o en evidències</i>

6. Material didàctic per treballar les competències transversals amb modalitat *b-learning*

Cadascuna d'aquestes competències s'explica en diferents càpsules formatives, de 5-8 minuts de durada, en la que s'inclouen casos reals i autèntics que serveixen per exemplificar-les.

El programa que és presenta és d'accés lliure i inclou 8 càpsules formatives elaborades amb el sistema Polimedia de la UAB:

1. Introducció sobre que son les competències transversals
2. Autoorganització
3. Iniciativa, implicació i responsabilitat
4. presa de decisions i resolució de problemes
5. Treball en equip i relacions interpersonals
6. Comunicació i autoregulació de les emocions
7. Adaptació i flexibilitat
8. Pensament crític i compromís ètic

El material que s'ha creat i dissenyat està publicat al web del Servei d'Audiovisuals de la Facultat de Ciències de l'Educació. Es pot accedir als vídeos a través d'aquest enllaç: <http://serveis.uab.cat/canalce/node/663>

7. Referències

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (2006). *Libro Blanco. Título de Grado en Pedagogía y Educación Social*. Vol. I y II. Madrid: ANECA [en línia].

AQU (2009). AQU. (2009). *Guia per l'avaluació de competències en educació social*. Barcelona: AQU. Disponible on-line a:
http://www.aqu.cat/biblioteca_fitxa/index.aspx?idioma=ca-ES&id=10301

Armengol,C., Castro, D., Jariot, M., Massot, M., Sala, F. (2011). El Practicum en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES): mapa de competencias del profesional de la educación. *Revista de Educación*, 354, 71-98

Arnau-Sabatés, L., Marzo, M.T., Jariot, M. i Sala-Roca, J. (2013). Learning basic employability competence: a challenge for the active labour insertion of adolescents in residential care in their transition to adulthood. *European Journal of Social Work*, 7(2), 252-265.

8. Agraïments

- A l'equip motor de professors/es pel seu entusiasme i motivació
- Als centres, tutors/es de pràctiques i estudiants per la seva confiança i col·laboració en la gravació dels míni-videos.
- Als professionals externs que han col·laborat en la validació del model: Susana Giménez, Eduald Basagaña, Raquel Diez, Lara Morcillo, Francina Sáez, Elena Sempere, Óscar Pareja, Daniel De Alegría, Julio Rodríguez.
- Al Servei d'Audiovisuals de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB.
- Al Centre de Recursos Docents Polimedia de la Facultat de Medicina de la UAB.
- A l'Oficina de Qualitat Docent de la UAB.
- A la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB.